

Artur VIDOVITI KAMEN

Kevin Krosli-Holand

Prevela
Ljudmila Lazov

■ Laguna ■

Naslov originala

Kevin Crossley-Holland
THE SEING STONE

Copyright © Kevin Crossley-Holland 2000

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Nikol Krosli-Holand,
s ljubavlju*

LIKOVİ

U KALDIKOTU

Ser Džon de Kaldikot
Ledi Helen de Kaldikot
Serli, *njihov najstariji sin, 16 godina*
Artur, *13 godina, pisac ove knjige*
Šan, *njihova kćerka, 8 godina*

Luka, *njihov sin koji umire kao beba*
Najn, *majka ledi Helen*

**

Ruta, *pomoćnica u kuhinji*
Slim, *kuvar*
Tanven, *sobarica*

**

Oliver, *sveštenik*
Merlin, *ser Džonov prijatelj*
i Arturov učitelj

Brajan, *nadničar*
Kleg, *mlinar*
Daton, *svinjar*
Geti, *Hamova kćerka,*
Džajls, *Datonov*
pomoćnik 12 godina
Hauel, *konjušar*
Ham, *nastojnik*
Džan kin, *Lankinov sin,*
konjušar
Džoan, *seljanka*
Johana, *vračara*
Lankin, *govedar*
Maksen, *nadničar*
Medog, *dečak seljak*

Marta, *Klegova kćerka*
Vot Zeka, *pivar*
Ml, *majstor za izradu*
lukova

U GORTANORU

Ser Vilijam de Gortanor
Ledi Alis de Gortanor
Tom, *ser Vilijamov sin, 14 godina*
Grejs, *ser Vilijamova kćerka,*
12 godina

U HOLTU

Lord Stiven de Holt
Ledi Džudit de Holt
**

Majls, *pisar*

Konjanik

**

Tomas, *slobodnjak i glasnik*

OSTALI

Ser Džoskin de Boa, *pogranični vitez*Ser Valter de Verdon, *pogranični vitez*Falk de Neji, *fratar*

Glasnik kralja Džona

Kralj Ričard, *Lavlje srce*

Kralj Džon

ŽIVOTINJE

Trpko, *ser Džonov konj*Brajs, *bik*Sivka, *kobila*Gvinam, *Serlijev konj*Harold, *stari bik*Meti, *Džoanina ovca*Pega, *Arturov konj*Cvelja, *Merlinov konj*Vrcika, *Šanina mačka*Vihor i Orkan, *dva**lovačka kera*

U KAMENU

Kralj Vortigern

Čovek s kapuljačom

Kralj Uter

Gorloa, vojvoda od Kornvola

Igrejn, *prvo udata za Gorloa a
potom za Utera*

Ser Džordans

Ser Ektor

Kej, *ser Ektorov sin i štitonoša*

Ser Pelinor

Ser Lamorak

Ser Ovejn

Valter, *saksonski vođa*Ana, *Uterova i Igrejnina
kćerka*Nadbiskup
kenterberijski

Crveni vitez

Vitez pljosnatog lica

Vitez od crnog
nakovnjaArtur, *dečak i kralj*

SADRŽAJ

1. Artur i Merlin	13
2. Strašna tajna.	15
3. Pravac u arenu s bikovima	17
4. Moj pocrneli srednjak.	24
5. Dužnost	25
6. Lavlje Srce.	29
7. Moj rep	32
8. Mali Luka i golubija pita.	34
9. Tamber hil	36
10. Usnuli kralj.	40
11. Reči na dž	44
12. Groznica	45
13. Znanje i razumevanje	47
14. Provalnici i moja soba za pisanje	52
15. Devetka.	55
16. Tri tuge, tri straha, tri radosti.	57
17. Orkanovi zubi	58
18. Još jedna reč na dž.	59
19. Najn u oklopu	60
20. Opsidijan	61
21. Koplje i luk.	64
22. Živeo kralj	69
23. Glasnikova žalopojka	72
24. Kraljevska braća	73
25. Led i vatra.	78
26. Merlin	79
27. Prigušeno	82
28. Torbar	83
29. Luka.	86

30.	Siroti Tupko	87
31.	Vidoviti kamen	93
32.	Sam sa sobom	96
33.	Nesalomivi orah i dobra zemlja	97
34.	Želja	103
35.	Rugalice	107
36.	Noć veštica	110
37.	Strast	120
38.	Čudnovati sveci	124
39.	Uterovo objašnjenje	126
40.	Učenjaci, pisari i umetnici	128
41.	Punim plućima	132
42.	Posvojče	134
43.	Razmeđa	136
44.	Lukova bolest	137
45.	Bolovi	140
46.	Nepravedna pesma	141
47.	Novi luk	143
48.	Led	146
49.	Krštenje	147
50.	Moje ime	149
51.	Drekavac i nešto još gore	152
52.	Moja potraga	157
53.	Brat	160
54.	Između dva daha	161
55.	Zečevi i anđeli	165
56.	Kofe pune suza	169
57.	Polumrtvi kralj	170
58.	Ledi Alis i moj rep	172
59.	Grejs i Tom	175
60.	Peti sin	183
61.	Soko	184
62.	Tanak led	187

63.	Đavolje bobice	190
64.	Gnoj i zatrovana krv	192
65.	Umetnost zaboravljanja	194
66.	Vatreno i važno	196
67.	Vrata raja	197
68.	Reči za Luku	200
69.	Očaj	202
70.	Vlastelinski sud	204
71.	Leptirovi	214
72.	Merlin i nadbiskup	216
73.	Žir	219
74.	Pisanje reči	220
75.	Papin proglas	222
76.	Ništa nije vredno skrivanja	225
77.	Prljava igra	229
78.	Ne još	234
79.	Nadbiskupov glasnik	236
80.	Vitez u žutoj haljini	239
81.	Tanvenina tajna	242
82.	Božićni dar kralja Džona	248
83.	Devet darova	251
84.	Mač u kamenu	253
85.	Šljapkanje i izvlačenje mača	256
86.	Put za London	261
87.	Božić	262
88.	Ser Kej	269
89.	Četvrti sin	271
90.	Smena vekova	274
91.	Lagano i žestoko	276
92.	Sve oružje božje	279
93.	Kralj Britanije	281
94.	Krvne istine	285
95.	Uterov sin	291

96. Krv na snegu	295
97. Bez kapuljače	300
98. Odmah	303
99. Ono što je važno	306
100. Severnjačina pesma.	310
Nepoznate reči	311

I ARTUR I MERLIN

Tamber hil! Moje bukovo, trnovito brdo za veranje i pentranje! Ponekad, kada se popnem na vrh, napunim pluća vazduhom i iz sveg glasa vičem. Vičem.

Pred sobom vidim pola sveta. Daleko dole, gotovo pod svojim nogama, vidim našu vlastelinsku kuću, lepršavu skerletnu zastavu, niz košnica iza voćnjaka, potok koji se presijava. Vidim Getinu kolibu i mogu da izbrojim koliko ljudi radi na naše dve njive. Onda pogledam preko Kaldikota. Zagledam se duboko u gustu šumu Pajk i divljinu iza nje. Odatle će doći hajduci, i tu počinje Vels. Tu svet počinje da poprima plavu boju.

Dok stojim navrh Tamber hila, ponekad pomislim na sve one ljude, sva pokolenja koja su odrasla i srasla s ovim tlom, na dane i godine koje su tu proveli... Moja baba Najn*, koja je Velšanka, kaže da je šum krošnji zapravo glas mrtvih, i kada osluškujem bukve, kao da zaista čujem šapat duhova – svojih praujaka, čukuntetaka i čukun-čukundedova – ponovo mladih, koji mi pokazuju put.

Kada sam se danas po podne popeo na brdo, Merlin je već sedeo navrh čuke. Sve poskakujući, kerovi me pretekoše i nasrnuše na njega.

Merlin se razmaha svojim pegavim rukama da ih otera, s mukom se pridižući. „Sklanajte se!“, povikao je. „Čudovišta jedna!“

„Merline!“, uzviknuh i pokazahu nebeski svod koji se uzdizao iznad nas. „Pogledaj onaj oblak!“

„Gledao sam ga“, reče Merlin.

* Keltski *Nain*, izgovara se isto kao broj devet, koji po keltskom verovanju ima magičnu moć. (Prim. prev.)

„Izgleda kao srebrni mač. Mač nekog džinovskog kralja.“
 „Nekada je“, reče Merlin, „postojao kralj koji se zvao kao ti.“
 „Stvarno?“
 „I postojaće opet.“
 „Kako to?“, hteo sam da znam. „Ne može da živi u dva vremena.“

Merlin me pogleda. „Otkud znaš?“, upita me, a njegove čelič-noplave oči bile su čas nasmejane, a čas nenasmejane.

Ne znam tačno šta se potom dogodilo. Ili bolje rečeno, ne znam kako, a nisam sasvim siguran ni da li se odista dogodilo. Prvo je Orkan razmetljivo doskakutao do mene s kamenom među zubima. Uхватih i cimnuh kamen, ali Orkan zareža, pa počesmo da se otimamo. Bio je toliko jak da me je povukao, i ja proklizah po potkresanoj travi.

Kada sam odustao i ponovo se osvrnuo, Merlina nije bilo. Ni na čuki, ni u malom šumarku šaputavih bukvi, ni iza starog brežuljka i žbunova maline. Iako nije imao kud da se dene, nigde ga nije bilo.

„Merline!“, povikao sam. „Merline! Gde si?“

Merlin jeste čudan, i ponekad se pitam služi li se kakvim vradžbinama, ali ovako nešto nije nikad ranije uradio.

Visoko na brdu osetio sam vrtoglavicu. Oblaci iznad mene počesmo da se premeću i okreću, a zemlja mi se zatalasa pod nogama.

2 STRAŠNA TAJNA

Neću nikome reći“, kazah.

Strina Alis otkide jedan cvet. „Vidi šta sam uradila“, povika. „Nedužnoj jagorčevini!“

„Zaklinjem se svetim Edmundom* da neću nikome reći“, kazah.

„Nije trebalo da ti kažem“, tiho izusti strina. Uvrnula je jednu svetlosmeđu kovrdžu i zadenula je pod svoju ubradaču. „Premlad si.“

„Imam trinaest godina“, pobunih se.

„Zaboravi da sam ti to ikada rekla.“

Jedan bumbar, prvi tog proleća, uz zujanje dolete u naš povrtnjak mlateći nam krilima pred nosom. Krila su mu se presijavala.

Odmahnuh glavom. „To je strašno“, rekoh.

„Nikome drugom ne mogu da kažem“, reče ledi Alis. „Ako bi ljudi za to saznali, došlo bi do jezivih neprijatnosti. Shvataš li to?“

„Hoćete li ti, Grejs i Tom biti dobro?“, upitah.

Ledi Alis zatvori oči boje zrelih lešnika i duboko uzdahnu. Potom ih otvori i uspravi se uz smešak. „Moram da pođem, inače će pasti noć pre nego što se vratimo u Gortanor“, reče.

Strina mi obujmi obe ruke svojim ručicama i poljubi me u desni obraz. Onda me ozbiljno pogleda, okrenu se i žurno izađe iz povrtnjaka.

* Kralj Istočne Anglije (841?– 870), proglašen za sveca jer je nakon poraza od Danaca odbio da se odrekne hrišćanstva. Smatraju ga svecem zaštitnikom Engleske. (Prim. prev.)

Voleo bih da sam imao više vremena da ispričam leđi Alis kako je Merlin nestao s vrha Tamber hila. I voleo bih da sam mogao da je upitam zna li šta otac smera sa mnom. Svom dušom i srcem se nadam da istinski želi da postanem štitonoša, i da će me poslati nekud u službu. Ništa u životu mi ne znači više od toga.

3 PRAVAC U ARENU S BIKOVIMA

Majka kaže da sam dovoljno čist da mogu da uđem u kuću, ali ja i dalje osećam miris balege.

Moja sestrice Šan kaže da ga i ona oseća. „Smrdiš, Arture!“, neprestano dreči.

Danas po podne smo moj brat Serli i ja otišli u borilište, obučeni u pancir-košulje, s kopljima u ruci.

„Idemo tri kruga“, rekao je Serli. „I ovoga puta nema hvatanja krivina.“

Uz samo borilište, iza meta koje se nalaze na oba njegova kraja, proteže se staza s pet prepreka. Njih čine dva jarka, jedan plići i jedan zaista dubok, sa strmim stranama, onaj u kojem je blato; zatim nizak plot od pruća i jedna jama koja je gotovo uvek puna vode. A najgora prepreka su uspravljene merdevine s devet široko razmaknutih prečki. Na njih se treba popeti s jedne strane i sići sa druge.

Nije lako trčati po stazi u pancir-košulji. Čim malo izgubim ravnotežu, ona me svojom težinom povuče još više u stranu ili napred. A još kad uz to nosim i koplje... Premda moje nije nimalo teško, ako ga ne prihvatim sasvim kako treba, koplje se ili vuče za mnom ili se klati ispred mene, ili se pak vrhom zabode u zemlju.

Bilo je prevruće, pa sam počeo da se znojim i pre nego što stigismo do polazne tačke.

Serli se osmehnu na uobičajen način i reče, „Ti si beznađežan slučaj. Bog je tu kod tebe napravio strahovitu grešku.“

Pokazah Serliju obe pesnice, a pancir mi škripnu i zvecnu. „Koliku prednost hoćeš da ti dam?“

„Neću nikakvu“, rekoš.

„Jer ću te ionako pobediti.“

„Prestani, Serli!“, povikah.

Ono što je Serlija zaista nateralo da prestane bio je neki urlik iz daljine. Praćen kricima i povicima.

„Ajmo na ugar“, rekao je Serli. „Brzo!“

Skinuvši jedan drugome pancire, otrčasmo do kamenog mosta i crkve, pa preko ledine.

Vot Zeka je gledao preko živice na ugar. Isto tako i Džajls, Džoan i Daton, koji su i dalje držali svoje kose i vile.

A onda sam i sâm sve spazio. Oba naša bika su se nekako obrela na istom polju, a Geti je stajala između njih. Video sam da nešto govori Haroldu (našem starom biku), ali nisam čuo šta. Neprestano je odmahivala glavom, dok su joj svetle kovrdže poskakivale kao nestrpljivi talasi.

„Geti!“, dreknu Vot Zeka.

„Hajde!“, povika Daton. „Izlazi!“

Harold uopšte nije obraćao pažnju na Geti. Proždirao je pogledom Bajsa, našeg drugog bika, kao i ovaj njega. Oba bika su rikala i strugala nogama po zemlji. A onda nasrnuše. Sudariše se rogovima, pa protrčaše jedan pored drugog, tako da se Geti opet našla između njih.

„Vidite!“, povika Džoan. „Rasporio je Harolda iznad desne plećke.“

„Geti!“, ponovo povika Vot Zeka. „Čekaj oca.“

„Bikovi neće čekati“, reče Džoan.

„Taj Ham, bio je ovde, na polju“, reče Vot. „Video sam ga kada je skinuo kaputić. Hajde, Datone! Idi i nađi ga. Ja nemam više snage da trčim.“

Daton još jednom pogleda Geti i bikove, a onda odlete kao strela preko ledine, dozivajući Hama.

„I Lenkin je bio ovde“, reče Vot Zeka.

„Video sam kako se iskrao“, reče Džoan. „Podmukla lopuža!“

„Gde li je?“, pitao se Vot. „Trebalo bi da je ovde, da čuva goveda.“

Inače se celo krdo sateruje na ugar, ali sada je bilo podalje od opasnosti – neke krave su stajale same i mukale, tužnih očiju, neke su se gurkale i puštale vetrove, udarajući nogama o zemlju.

Geti okrenu leđa Brajsu i prođe pored Harolda, ponovo mu nešto govoreći. Onda podiže očev crvenkasti kaputić, koji mu je poklonio moj otac na dan kada ga je imenovao za nastojnika imanja Kaldikot.

Haroldu se taj prizor nimalo nije dopao. Spustio je rogove i krenuo u napad, a svi ostadosmo bez daha. Ali u posljednjem trenutku, i dalje držeći kaputić i mašući njime, Geti se izmače u stranu. Harold zakači kaput, proburazivši ga jednim rogom. Onda zamahnu glavom i odbaci ga u stranu.

Geti ga smesta podiže i potrča za Haroldom, pretekavši ga za dvadeset koraka.

„Šta li to smer?“ upita Džajls.

„Pa, šta misliš?“, upita Vot Zeka.

„Odvlači ga od Brajsa“, rekoš.

To, međutim, nije upalilo, jer se Brajsu nije dopalo da bude izostavljen. Iznenada nalete na Harolda s leđa i ubode ga u bok. Harold zarika do neba, a ja shvatih da Geti nikada neće uspeti sama da razdvoji životinje.

„Serli“, tiho rekoš. „Moramo da joj priteknemo u pomoć.“

„Jesi li poludeo?“, upita Serli.

„Ali moramo.“

„Rastrgnuće te na komade.“

„Ali moramo.“

„To nije tvoja dužnost“, odvrati Serli. „A ni moja.“

„Znam“, rekoš tiho, „ali moram da pomognem Geti.“

„To su seljački poslovi“, prezrivo kaza Serli. „Štitonoše i paže-vi se ne petljaju s bikovima.“

„Štitonoše i paževi su mladi bikovi“, promrmlja neki glas odmah iza mojih leđa. „Zar ne?“

„Merline!“, povikah. „Vratio si se. Potrebni smo Geti.“

Serli se uzmuva i još čvršće ukopa. Ja osetih na krstima Merlinov dlan, kojim me je nežno bodrio.

„Ja odoh, onda“, rekoh glasno i potrčah duž živice do prelaza na plotu koji je vodio na ugar.

„To je pravi momak!“, povika Džoan.

„Čuvaj se Arture!“, uzviknu Vot Zeka.

Boga mu! Utrčao sam pravo u more bljuzgave, sveže balege. Zateturavši se i okliznuvši, padoh ravno na leđa.

Videvši to, Harold odmah doklipsa do mene da me bolje osmotri. I dalje na leđima, spazih njegove šiljate rogove i bale koje su mu visile iz usta. Onda Geti dotrča do Harolda. „Ustaj!“, dahtala je. „Ustaj!“ Čim me je povukla na noge, Harold odmah obori glavu. Uperio je rogove u nas.

Mislim da sam zatvorio oči. Čuo sam i osetio grmljavinu. Kada sam se usudio da ih ponovo otvorim, Harold prohuja tik pored nas, a Vot Zeka i Džoan, Džajls i Merlin kličući zapljeskaše.

„Polazi sad napolje!“, povika Geti.

„Neću!“, viknuh.

Geti me pogleda sjajnim očima, zelenim kao reka.

„Hajde! Ti izlazi!“, rekoh i uhvatih je.

„Sklanjaj ruke s mene“, odvrati Geti nacerivši se.

A onda pogleda u očev kaputić. Pronašavši poderotinu koju je Harold napravio, povuče kaputić i rascepi ga nadvoje.

„Ti sredi Harolda“, reče. „Drži ga u ovom uglu. Ja ću da sredim Brajsa.“

Prilazio sam Haroldu, polako. Desna plečka mu je krvarila, kao i bokovi. Oči su mu bile zakrvavljene.

„Hajdemo, Harolde“, začuh sebe gde govorim. „Ideš li?“

Harold pogleda u mene, pa u crvenu polovinu kaputića. Onda uradih isto što i malopre Geti. Počučnuh, podigoh kapu-

tić i mahnuh njime, pa kada se Harold zatrča na mene, izmakoh se u stranu.

Opet sam začuo tapšanje, klicanje i povike sa živice.

„Ponovo!“

„Hajde, Arture!“

U međuvremenu, Geti je na brzinu završila s Brajsom. Video sam kako ga je prvo odvukla daleko niz polje, a onda ga uterala pravo u tor. Čim je zatvorila vrata, pretrčala je preko polja da mi se pridruži.

„Hajde!“, zabrektala je.

Ali pošto se Brajs našao u toru, Harold je izgubio svako zanimanje za Geti i mene. Samo je frknuo i okrenuo se, pokušavajući da osmotri ranu na svojoj desnoj plečki.

Posrćući preko preoranog polja, Geti i ja se vratismo do prelaza na plotu.

„Grozno izgledaš“, reče zadihano.

„Kako su se našli zajedno u polju?“

„Pogrešno sam zagrabila tor“, kaza Geti. „Brajs je izleteo. Tata će biti besan.“

„I moj“, rekoh.

Geti je bila u pravu, a nije morala dugo ni da čeka, jer je Ham, praćen Datonom, dotrčao na ugar dok smo još razgovarali. Uzrujao se zbog Haroldovih rana. Bio je ljut kada je video šta je ostalo od njegovog dragocenog crvenog kaputića. I besan na Geti što je bila neoprezna.

Ham je streljao pogledom Vota Zeku i Datona, Džajlsa i Džoan. „A pretpostavljam da ste ih vi svi hrabrili“, reče.

„Ma nismo“, kaza Merlin. „Hrabrili smo bikove.“

Ham je prvo ošamario Geti. A onda je dograbio Datonove vile i rekao joj da se sagne, pa je isprašio šest puta po turu.

Geti nije ni glasa pustila. Polako i ukočeno se pridigla i pogledala me. Oči su joj sijale od suza. Onda je spustila glavu. Video sam da je Ham nameravao i meni nešto da kaže, ali mora da se ipak predomislio, jer me je samo prostrelio pogledom.

„Rekao sam Arturu da ne ide“, reče Serli. „Rekao sam mu.“

Ham nije ništa odgovorio ni Serliju. Samo nam je obojici okrenuo svoja široka leđa. „Polazi sa mnom!“, rekao je Geti, koja lagano odšepa za njim ne dižući glavu.

„Kakav čovek!“, natmureno reče Vot Zeka.

„Polomio bih mu sve koščice“, reče Daton. „Nepravedan je prema Geti, a bogami i prema nama.“

Nakon toga, ja se uputih do vodeničkog jaza. Noge su mi drhtale. Sprao sam prljavštinu sa sebe koliko god sam mogao, ali mi je odeća i dalje bila ukaljana, a kosa lepljiva.

Majka me je čekala u dvornici, i čim uđoh u kuću, odmah mi naredi da izađem.

„Hajde“, povika, „skidaj odeću! Ulazi u šanac! Sav da se opereš, bubo smrdljiva!“

To baš liči na moju mamu: ona je Velšanka, i često izgleda ljuće nego što zapravo jeste.

Skinuo sam svu odeću i skliznuo u hladnu vodu. Onda Šan i mamina sobarica Tanven izađoše iz kuće s punim loncem sapunice i čistom odećom.

„Operi kosu!“, doviknu Tanven. „Sav se operi.“

„Smrdibubo!“, povika veselo Šan. „Jesi li se smrzao, Arture?“

Loj nije prijatno mirisao, ali drvna ceđ jeste, i jedno i drugo ipak mnogo bolje od gnojiva. Međutim, kad mi je majka dozvolila da ponovo uđem u kuću, i dalje sam osećao miris izmeta.

„Serli mi je ispričao šta se dogodilo“, reče majka.

„Šta on zna“, rekoh ogorčeno. „Ja ću da ti ispričam.“

„Dovoljno sam čula“, kaza majka. „Ispričaj ocu, a on će te kazniti. Razgovaraće s tobom sutra.“

Stegao sam usne.

„Dakle?“

„Dobro, majko.“

„To je već bolje. Uvek odgovori roditeljima kada ti se obraćaju.“

„Dobro, majko.“

„Serli kaže da si ostavio koplje i pancir na borilištu. Otrči da ih doneseš pre no što padne rosa.“

„Hajde da otrčimo zajedno“, reče Šan. „Na tri noge.* Smrdiš, Arture!“

* Igra u kojoj takmičari trče tako što su im povezane dve susedne noge. (Prim. prev)